

ВІДНОВЛЕННЯ ТРАДИЦІЙ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У Києві 9 червня 2010 року відбулася науково-практична конференція «**Наукова періодика: традиції та інновації**», організатором якої виступив Видавничий дім «Академперіодика» НАН України — провідний видавець академічної наукової періодики та базова організація Науково-видавничої ради НАН України. Захід проходив у конференц-залі ДП «Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України».

Конференція зібрала близько 70 науковців, учених секретарів академічних установ, працівників редакцій наукових журналів та видавництва. Відкрив роботу форуму академік НАН України Я.С. Яцків, який виголосив вітальне слово президента Національної академії наук України академіка НАН України Б.Є. Патона, де було, зокрема, зазначено, що видавнича діяльність як частина інформаційної політики Національної академії наук України є одним із чинників прогресу суспільства й розвитку економіки. Б.Є. Патон констатував, що завдяки спільним зусиллям, які докладали головні редактори та працівники редакцій наукових журналів, Науково-видавнича рада і Президія НАН України, академічні видання стали виходити оперативніше, з кращим рівнем підготовки та поліграфічної якості. Водночас президент НАН України зазначив, що академічна наукова періодика має низку проблем — недостатнє представлення в електронному середовищі та низький

рівень упровадження сучасних видавничих технологій, які дають можливість співпрацювати з авторами й рецензентами дистанційно та оперативно. Багатьом виданням слід також приділити більше уваги рівню рецензування пропонованих робіт, «географії» авторів, рецензентів та членів редакційних колегій. Побажавши учасникам конференції плідної роботи і творчих успіхів, академік НАН України Б.Є. Патон висловив сподівання, що доповіді й дискусії дозволять обмінятися досвідом і зробити суттєвий крок у пошуку оптимального розв'язання проблемних питань розвитку й оновлення наукової періодики, сприятимуть поліпшенню стану виходу періодичних видань, підвищенню їхнього рейтингу в Україні та світі.

Урочисту частину конференції продовжило вручення двох нагород. Академік НАН України Я.С. Яцків під оплески залу вручив Почесну грамоту Президії НАН України та ЦК профспілки НАН України директору Видавничого дому «Академперіодика» Олені Геннадіївні Вакаренко — за плідну працю та вагомий внесок у розвиток видавничої справи. А заступника головного редактора «Українського географічного журналу», члена Національної спілки журналістів України, заслуженого працівника культури України Євгенію Іванівну Стеценко, яка за вагомий внесок у розвиток журналістики нагороджена золотою медаллю «Незалежність» Київської спілки журналістів

України, привітали академік НАН України Я.С. Яцків і заслужений журналіст України, коментатор Національної радіокомпанії України Емма Бабчук.

Під час конференції було виголошено й обговорено 14 доповідей, підготованих 18 науковцями — фахівцями видавничої справи.

Заступник директора ВД «Академперіодика» НАН України, заслужений діяч науки і техніки України Л.Ф. Куртенок присвятив доповідь історії Видавничого дому, основним віхам його становлення і розвитку. До речі, Леонід Федорович був одним з ініціаторів створення цього поліграфічного підприємства і керівником від часу його заснування у 1995 році до 2007 року.

Продовжила розповідь про ВД «Академперіодика», його сучасний стан і перспективи як поліграфічної бази Національної академії наук України та видавця академічної періодики нинішній директор О.Г. Вакаренко.

Учений секретар Науково-видавничої ради НАН України А.І. Радченко проаналізувала стан виходу академічної періодики та роботу групи науково-методичного забезпечення видавничої діяльності НАН України. Доповідач зазначила, що на сьогодні установи Академії здійснюють випуск близько двохсот періодичних видань, з них за участю Національної академії наук України як юридичної особи започатковано 87 журналів та 41 збірник наукових праць. Чотири журнали належить до загальноакадемічних, а решта — до видань установ Відділень наук НАН України. Від 1991 року перелік видань поповнили 35 нових назв. На жаль, лише 18 журналів Академії мають угоди із зарубіжними видавцями щодо перекладу англійською мовою й перевидання за кордоном, та ще 7 часописів наукові установи власними силами видають англійською мовою в Україні. Відсутність у мережі Інтернет якісних англомовних анотацій і матеріалів вітчизняних видань сут-

тєво перешкоджає входженню української наукової періодики до світових наукометричних баз даних.

Цю тему неодноразово порушували й інші доповідачі. Щоразу вона викликала жваве обговорення, тому їй було приділено особливу увагу під час заключної дискусії.

Заступник головного редактора журналу «Вісник Національної академії наук України» О.Т. Малієнко говорив про особливості оцінювання, інтерпретації та узагальнення наукової інформації в академічному часопису. Звернувшись до історії цього видання, започаткованого 1928 року, доповідач зазначив, що з перших випусків журналу провідною стала така проблематика, як «спрямування науково-дослідної роботи в Академії на потреби народногосподарського й культурного будівництва в республіці». У наш час більше зусиль потребує не пошук наукової інформації, а осмислення, систематизація, з'ясування можливостей її практичного застосування. І от наукові видання служать орієнтиром у безмежному морі знань, оскільки роблять відбір найважливішого, знаходячи виразні та зручні форми подачі матеріалу. Сам факт оприлюднення результатів наукового пошуку має свідчити про їх важливість, до того ж редакційний «інструментарій» дає орієнтири читачеві і допомагає краще оцінити інформацію.

Заступник головного редактора журналу «Experimental Oncology», завідувач відділу Інституту експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України С.П. Осинський розповів про поєднання традицій і новітніх технологій у процесі редакційної підготовки наукового видання. Тему висвітлено на прикладі журналу «Experimental Oncology», який був започаткований 1979 року та першим серед академічної періодики почав виходити виключно англійською мовою. Це сприяло його ширшому представленню у спеціалізованих (тематичних) наукометрич-

Заступник директора Видавничого дому «Академперіодика» Л.Ф. Куртенок, заступник головного редактора журналу «Кибернетика и системный анализ» академік НАН України І.М. Коваленко, голова Науково-видавничої ради НАН України академік НАН України Я.С. Яцків, директор Видавничого дому «Академперіодика» О.Г. Вакаренко, генеральний директор НВН «Видавництво «Наукова думка» І.Р. Алексєєнко

них базах. Також прозвучала теза щодо необхідності створення єдиної академічної установи-видавця, якій буде доручено підготовку, випуск, розповсюдження і представлення періодичних видань Академії у світовому інформаційному просторі, на кшталт концерну Alex Springer або компанії Elsevier.

Директор Центру практичної інформатики НАН України О.Д. Платонов висвітлив основні аспекти інформатизації періодичних видань НАН України та необхідність спільної політики та уніфікації підходів до створення вебінфраструктури періодичних видань. Також він розповів про програмне забезпечення в системі Академії та пояснив, як воно може допомогти оптимізувати редакційну діяльність.

Заступник директора Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України, заступник головного редактора журналу «Вісник зоології» В.О. Харченко приділив зна-

чну увагу питанню, порушеному раніше С.П. Осинським. Йшлося про оформлення бібліографічного пристатейного переліку використаної літератури, невідповідність між вимогами державного стандарту ДСТУ 2006:7 та наукометричних баз і зарубіжних видавців, що здійснюють перевидання наших наукових журналів. Значне зацікавлення викликала розповідь про досвід співпраці журналу «Вісник зоології» з польською компанією Versita, яка протягом трьох останніх років забезпечувала переклад англійською мовою та представлення в електронному просторі матеріалів журналу. У результаті значно зросла кількість передплатників та відвідувачів сайта видання.

Доповідь завідувачки редакцією «Мінералогічного журналу» Н.Р. Калмикової зачитала учений секретар Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семененка НАН України, відповідальний секретар редакції журналу «Вісник мінерало-

гічного товариства» Д.С. Черниш. Обидва видання випускає ВД «Академперіодика» НАН України, при цьому перше готують до друку та видають за Програмою підтримки наукових журналів НАН України. Прозвучала висока оцінка якості робіт, виконаних в «Академперіодиці», — від виготовлення оригінал-макетів до тиражування наукових періодичних видань.

Директор передплатного агентства «Українформнаука» Т.М. Яцків розповіла про створення єдиного інформаційно-передплатного каталогу періодичних видань академії наук — членів Міжнародної асоціації академії наук та хід передплатної кампанії у 2010 році. Також вона представила новий проект з організації передплати на електронні версії журналів НАН України.

У доповіді «Наукові видання України в Інтернет-просторі» директор Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського О.В. Воскобойнікова-Гузєва зробила огляд представлення в електронному середовищі наукових видань, передовсім академічних. На її думку, воно обмежене і неповне. Утім на тлі електронних ресурсів українських наукових і науково-освітніх установ академічний портал «Наукові публікації і видавнича діяльність» вирізняється інформативністю і презентабельністю.

Колектив співробітників Інституту програмних систем НАН України на чолі з директором академіком НАН України П.І. Андоном підготував презентацію про створення наукової електронної бібліотеки періодичних видань НАН України (NASPLIB) на платформі безкоштовних інтернет-сервісів DSpace, яку представив один з авторів В.А. Резніченко. Він продемонстрував алгоритм формування цієї бібліотеки, а також можливості контекстного пошуку в її межах.

Багаторічним досвідом роботи, спрямованої на входження журналу до міжнародних

баз даних наукової літератури Scopus, Index Copernicus, DOAJ, PubMed, eLibrary, «Російський індекс научного цитування», поділилась відповідальний секретар журналу «Biopolymers and cell» І.О. Тихонкова. Понад 10 років журнал видають виключно англійською мовою за ініціативою й силами редакційної колегії та редакції, які докладають значних зусиль, щоб забезпечити входження до загальнонаукових і тематичних баз даних. Це значно підвищило рейтинг видання, зробило його впізнаваним серед науковців світу, допомагає в проведенні передплати. Досвід журналу «Biopolymers and cell» однозначно свідчить, що якомога ширше представлення видання у різноманітних наукометричних базах відкриває нові обрії для наукових журналів України.

Молодший науковий співробітник ВД «Академперіодика» М.В. Язвинська доповіла про співпрацю журналів НАН України з CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities) — «Центральноєвропейським журналом суспільних і гуманітарних наук», заснованим академіями наук країн Вишеградської четвірки. 2008 року CEJSH запросив низку українських журналів гуманітарної спрямованості до співпраці. Президія НАН України відповідною постановою рекомендувала редакційним колегіям 16 видань узяти участь у цій роботі. Однак, попри декларативні прагнення ввести журнали до світового наукового простору, деякі редакції досі не спромоглися навіть підписати угоди про співпрацю з CEJSH. І це при тому, що періодичні видання соціогуманітарного напрямку значно гірше представлені у світових наукометричних базах і мали б найбільше зацікавитися можливістю оприлюднити в Інтернеті відкриту інформацію щодо наукових публікацій, виданих національною мовою.

Підсумки роботи конференції було підбито у загальній жвавій дискусії та резю-

мовано у резолюції конференції. Учасники конференції постановили:

1. Підтримати ініціативу Науково-видавничої ради НАН України, спрямовану на забезпечення можливості проведення передплатної кампанії на наукову періодику, що передбачає відтермінування представлення на сайті Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського у відкритому доступі повнотекстових електронних версій наукових видань.

2. Підтримати ініціативу передплатного агентства «Укрінформнаука» з проведення передплатної кампанії на періодичні видання академій наук, що входять до складу Міжнародної асоціації академій наук, а також стосовно організації передплати електронних версій періодичних видань НАН України.

3. Звернутись до Науково-видавничої ради НАН України з проханням підтримати ініціативу учасників конференції щодо створення групи з вивчення питання застосування нового стандарту з бібліографічного опису ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 у періодичних і книжкових наукових

виданнях, оскільки введення нового стандарту значно ускладнило роботу редакцій наукових журналів і наукових видавництв.

4. Звернутись до Науково-видавничої ради НАН України з проханням опублікувати доповіді, виголошені під час конференції, у черговому випуску книжкової серії НАН України «Наука України у світовому інформаційному просторі».

5. Висловити подяку Центру практичної інформатики Президії НАН України та групі науково-методичного забезпечення видавничої діяльності НАН України за створення корпоративного інформаційного ресурсу «Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України» (Інтернет-адреса: www.publications.nas.gov.ua) та просити їх організувати на цьому ресурсі форум з метою оперативного спілкування та обміну досвідом між редакціями.

Анна РАДЧЕНКО,
учений секретар
Науково-видавничої ради НАН України;
Зоя БОЛКОТУН,
учений секретар
Видавничого дому «Академперіодика» НАН України